

Поліщук О. В., Коновальчук І. І. Формування комунікативної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі / О. В. Поліщук, І. І. Коновальчук // Актуальні проблеми дошкільної освіти в Україні. Використання педагогічних ідей В. О. Сухомлинського в закладах дошкільної освіти: зб. наук. праць / за заг. ред. проф. Л. В. Зданевич, доц. Л. С. Пісоцької, Л. А. Машкіної, Розгон В. В., М. С. Колесникової. – Хмельницький : ХГПА, 2018. – С. 111–115.

У статті обґрунтовано сутність та організаційно-педагогічні умови формування когнітивного, емоційного, поведінкового компонентів комунікативної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі

Формування комунікативної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі

Постановка проблеми. У старшому дошкільному віці у вихованні дітей завдання підготовки до школи стає пріоритетним. У структурі загальної готовності дитини до навчання в школі комунікативна складова є однією з найбільш вагомих, оскільки від рівня її сформованості залежить подальша навчально-пізнавальна активність особистості та успішність її входження в нові соціальні відносини. Формування комунікативної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі є доволі складною й актуальною проблемою, для вирішення якої необхідно здійснити обґрунтування та реалізацію певних організаційно-педагогічних умов.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вирішенню питань підготовки дітей дошкільного віку до школи присвячені дослідження Л. В. Артемової, Н. М. Бібік, Н. В. Кудикіної, С. О. Ладивір, О. В. Проскури та ін. Теоретико-методичні засади формування комунікативної готовності дітей до навчання в школі висвітлені в роботах Л. І. Айдарової, А. Г. Арушанової, А. М. Богуш, М. С. Вашуленко, Н. В. Гавриш,

Д. Б. Ельконіна, Л. Е. Журова, Л. О. Калмикової, Ф. А. Сохіна, Н. Є. Шиліної та ін.

Мета статті. Незважаючи на значний внесок у вирішення цієї проблеми, в теорії та практиці дошкільної педагогіки залишаються недостатньо визначеними організаційно-педагогічні умови формування комунікативної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі, обґрунтування яких і є метою нашої статті.

Виклад основного матеріалу. Основою сучасних педагогічних теорій виступає ідея формування компетентної особистості, яка має формуватися ще з раннього дитинства. Підготовка дитини до школи включає формування усіх типів компетентностей, центральне місце серед яких займає комунікативна. Її сформованість впливає на соціалізацію дитини, сприйняття навколишнього середовища, розвиток словникового запасу, бажання вчитися, здатність до взаємодії зі значущими іншими. В Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні в освітній лінії "Мовлення дитини" передбачається формування у дітей комунікативної компетенції, що являє собою застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціативність і стриманість у спілкуванні, культуру мовленнєвої комунікації. Комунікативна компетенція передбачає сформованість усіх видів мовленнєвої компетенції [1, с. 20].

Попередній огляд наукових джерел свідчить про багатогранність тлумачення сутності поняття "комунікативна готовність". Аналіз різних підходів дозволив встановити узагальнене визначення комунікативної готовності як достатнього рівню розвитку психічних процесів, сформованості необхідних особистісних якостей, знань, умінь й навичок, вільне володіння діалогічним, монологічним мовленням, які забезпечують взаємодію дитини з однолітками і дорослими та її здатність до навчання в школі та успішність включення в нову систему соціальних і міжособистісних відносин. Комунікативна готовність дошкільників проявляється у здатності

використовувати нові форми спілкування та ставлення до оточуючого світу. Вона включає в себе всі компоненти структури спілкування, сформованість їх елементів, контроль власної поведінки на засадах елементарного аналізу зворотного зв'язку й ступеня сприйняття партнерів, достатнього для успішного освоєння шкільної програми [6, с. 65]. Здатність до навчання в школі проявляється у гармонійній взаємодії дитини з довірливими, з однолітками й дорослими. З огляду на можливості дітей, ми говоримо про необхідні для потреб цього віку вміння застосовувати методи, прийоми і засоби комунікації.

Як зазначає А. М. Богуш, комунікативна підготовка дітей до школи передбачає оволодіння практичними мовленнєвими навичками, вдосконалення комунікативних форм і функцій мовленнєвої дійсності, формування її усвідомлення [2, с. 54]. Комунікативна готовність розглядається в різних аспектах: як комплексне застосування дитиною мовних і немовних засобів (міміка, жести, рухи) з метою комунікації [3, с. 78]; в контексті вмінь – як здатність дитини відповідно й доцільно вживати на практиці мову в певних навчальних і соціально-побутових ситуаціях [4, с. 190]; в якості вміння трактується як самостійне орієнтування та ініціативність у повсякденних ситуаціях спілкування, [5, с. 64].

За попереднє десятиліття відбулися істотні зміни в системі дошкільної освіти, в яких визначено нові завдання підвищення якості освіти дітей. У сучасному світі освіта, знання та компетентність в різних видах діяльності стають основними ресурсами розвитку особистості. Одним із важливих завдань поліпшення якості української освіти є формування особистісної сформованості дітей до активного життя, до творчості, саморозвитку в суспільстві. У традиційній методиці розвитку дитячого мовлення (Базова програма розвитку дитини дошкільного віку – “Я у Світі”) особливе значення надається показникам оволодіння мовними засобами. Ми ж аналізуємо ці засоби як попередній етап готовності до успішної мовної взаємодії з партнерами в спілкуванні, що формує комунікативну готовність дитини.

Важливою педагогічною умовою досягнення позитивних результатів у формуванні комунікативної готовності є врахування вікових особливостей дітей старшого дошкільного віку, їх індивідуальних рис характеру, потреб і здібностей. Комунікативна готовність дитини до школи являє собою цілісне складне утворення, що складається з трьох компонентів: когнітивного, емоційного, поведінкового.

Когнітивні складові в становленні комунікативної готовності відображають можливості дитини: до навчання спілкуванню, спостерігаючи за поведінкою оточуючих людей, наслідуючи їх; сприйняття точки зору іншої людини під час певної діяльності, передбачаючи імовірні її дії та прогнозуючи можливі проблеми у міжособистісних стосунках; усвідомлення ціннісної-сислової сторони спілкування, розуміння якостей, емоцій і почуттів, що сприяють чи перешкоджають взаємовідносинам; критичного, усвідомленого сприйняття інформації у різноманітних ситуаціях.

Емоційні компоненти комунікативної готовності дитини представляють: відчуття психологічно сприятливого або несприятливого, комфортного або дискомфортного спілкування; емоційний відгук та співпереживання до іншої людини під час безпосередньої взаємодії; реагування на почуття і дії оточуючих людей, здатність до емпатії; ідентифікація себе серед інших; адекватне сприйняття партнера, уміння емоційно співчувати та підтримувати; саморефлексія дитини та емоційна стабільність під час міжособистісного спілкування; створення і підтримання позитивного емоційного настрою із співбесідником, вміння не лише реагувати на зміну стану партнера, його дій та емоції, але й передбачати їх.

В поведінковому компоненті комунікативної готовності дитини представлено: мету комунікації, ефективні стратегії спілкування залежно від ситуації, продуктивну співпрацю з різними партнерами в групі та команді, виконуючи різні ролі в суспільстві; зрозуміле висвітлення своїх думок, ініціативність, адекватність у спілкуванні; прогнозування можливих результатів комунікативної діяльності, контроль та оцінка.

Отже, джерелом формування комунікативної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі є людські взаємини та спільна діяльність зі значимими іншими (дорослими, однолітками, молодшими та старшими дітьми). Вони пов'язані з одного боку з розвитком у дітей чітких та зрозумілих уявлень про різні комунікації, з іншого – формування емоційної чутливості, здатності відгукуватись на різні ситуації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, аналіз теорії та практики свідчить про необхідність дотримання певних організаційно-педагогічних умов при формуванні комунікативної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі. Проведений нами аналіз не вичерпує в повній мірі всіх аспектів зазначеної проблеми. Зокрема, подальшої розробки потребує узгодження змісту формування комунікативної готовності в дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі з новими стандартами дошкільної та початкової освіти, що є перспективами наших подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Науковий керівник : А. М. Богущ. – К. : Видавництво, 2012. – 26 с.
2. Богущ А. М. Змістова характеристика видів мовленнєвої компетенції дошкільників / А. М. Богущ // Наука і освіта: Науково-практичний журнал Південного наукового центру АПН України. – № 1-2. – 1998. – С. 16–20.
3. Богущ А. М. Компетентнісний підхід до мовленнєвого розвитку дошкільників / А. М. Богущ // У кн. Педагогічна і психологічна науки в Україні. – Том 2. Дидактика, методика, інформаційні технології. – К. : Педагогічна думка, 2007. – С. 155–170.
4. Божович Л. И. Психологические вопросы готовности ребенка к школьному обучению // Вопросы психологии: сб. статей / Под ред. А. Н. Леонтьева, А. В. Запорожца. М. : Междунар. образоват. психол. колледж, 1995. – 432 с.
5. Волошина В. А. До школи зі стійкими пізнавальними інтересами / В. А. Волошина, Л. М. Лохвицька // Початкова школа. – 2003. – № 4. – 234 с.

6. Калмикова Л. О. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку: [монографія] / Л. О. Калмикова. – К. : Вид-во “ПП Медведєв”, 2007. – 304 с.